

Соломія ВЕРШИГОРА,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦЯ У ПЕРІОД ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

На сучасному етапі суспільного розвитку України фахівець повинен вміти протистояти непередбаченим обставинам, проявляти гнучкість у прийнятті рішень і швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності. Саме ці якості є ключовими для конкурентоспроможності в умовах кризи, що підкреслює актуальність цього питання для сучасної української науки.

Психологічні особливості конкурентоспроможності фахівця в сучасній освіті визначаються низкою важливих факторів. Одним із ключових аспектів є розвиток емоційного інтелекту, що дозволяє ефективно взаємодіяти з іншими та управляти власними емоціями у стресових ситуаціях (Д. Гоулман). Також важливими є когнітивна гнучкість та здатність до швидкої адаптації в умовах постійних змін, які характерні для сучасного освітнього середовища (М. Спіріо). Самоосвіта та постійне підвищення кваліфікації забезпечують не тільки актуальність знань, але й сприяють розвитку інноваційного мислення, що підвищує конкурентоспроможність фахівця.

Конкурентоспроможність як інтегрована характеристика набуває зростаючого значення не лише для окремої особистості, але й для суспільства загалом. Це спрямованість на майбутнє, про що свідчать тенденції розвитку освіти в Україні та необхідність, щоб професійна педагогічна освіта випереджала потреби педагогічної діяльності.

У науковій літературі конкурентоспроможність досліджується у зв'язку з успішністю особистості, відтак це поняття співвідноситься з такими категоріями, як професійна компетентність (М. Чошанов, М. Linard, F. Rore) та готовність до конкуренції (В. Андреев, О. Андреева), що ґрунтується на професійно-особистісних, індивідуально-особистісних та духовно-моральних ресурсах. Українські науковці акцентують увагу на співвідношенні конкурентоспроможності особистості та фахівця (М. Орап), досліджують вплив конкурентоспроможності на успішність фахівця на ринку

праці (Г. Мороз), визначають вимоги до конкурентоспроможного спеціаліста (Т. Андрющенко) та аналізують шляхи формування конкурентоспроможності фахівця у закладах освіти (Т. Чудакова). Підкреслюється, що конкурентоспроможність надає людині можливість розкрити свій внутрішній потенціал. Конкуренція проявляється через суперництво у професійній діяльності та вимірюється рівнем конкурентоздатності особистості, виступаючи ключовим фактором для успішної реалізації в умовах кризи.

Поняття та аспекти конкурентоспроможності досліджують українські вчені у різних концептуальних напрямках, акцентуючи увагу на багатогранності феномена конкурентоспроможності, виділяючи різні його сторони. Зокрема, професійну компетентність (Л. Дибкова, В. Костенко, С. Кушнірук), готовність до професійної діяльності (О. Бойко, О. Демченко, Л. Гончаренко), адаптацію до змінюваних умов професійної діяльності (С. Гура, Л. Зданевич, Т. Кухарчук). У межах нашого емпіричного дослідження, останній напрям дуже цінний, оскільки допоможе фахівцям залишатися конкурентоспроможними в умовах динамічного ринку, кризових ситуацій та технологічних інновацій, а також сприяє розвитку стресостійкості та професійному зростанню.

Конкурентоспроможний фахівець має володіти високим рівнем професійних компетенцій, здатністю до інновацій та адаптивності в сучасних умовах. Важливими є постійний розвиток та навчання, а також вміння застосовувати знання на практиці.

Українські науковиці А. Ручка та Н. Скотна наголошують, що конкурентоспроможний фахівець має бути адаптивним, інноваційним і володіти комплексом знань і навичок, які необхідні для ефективної роботи в умовах постійних змін. Особливу роль у формуванні таких фахівців відіграє освіта, яка повинна акцентувати на розвитку критичного мислення, інтелектуального потенціалу та здатності до самоосвіти протягом життя. Вони також підкреслюють важливість інтелектуальної мобільності та міждисциплінарності для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Т. Стойчик зазначає, що «конкурентоздатний фахівець – це суб'єкт професійної діяльності, який досягає високих показників у конкурентних

умовах трудової діяльності за рахунок максимальної інтеграції необхідних для цього компетентностей» [5, с. 23].

Ю. Котєнєва акцентує увагу на тому, що сучасний конкурентоспроможний фахівець – це той, який здатний здійснювати майбутню професійну діяльність у мінливих умовах, реалізовує нестандартні рішення, долає стереотипи у виробничій й особистісній сферах.

На основі аналізу наукової літератури приходимо до висновку, що конкурентоспроможний фахівець у сучасних умовах має бути адаптивним, інноваційним і готовим до швидких змін. Він повинен володіти міждисциплінарними знаннями, здатністю до критичного мислення та креативних рішень. Важливим аспектом є безперервне навчання та професійний розвиток, що дозволяє відповідати на нові вимоги ринку. Відтак, ключовими рисами такого фахівця є мобільність, гнучкість та ініціативність.

Список використаних джерел:

1. Андріяко Т. Ю. Вимоги до конкурентоспроможного спеціаліста. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Київ, 2007. № 5. С. 43–47.
2. Дудко Л. Л. Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки : дис. ... канд.соціол. наук : 22.00.04. Київ, 2004. 196 с.
3. Калошин В. Ф. Емоційний інтелект – головний показник ефективності використання людських ресурсів. *Практична психологія та соціальна робота*. № 4. 2008. С. 54–64.
4. Мороз Г. М. Сутність поняття «Конкурентоспроможність фахівця» як умова його успіху на ринку праці. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Вип. 58–59. С. 156–161.
5. Стойчик Т. І. Управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладх професійної освіти: теорія та практика : монографія / за наук ред. Л. М. Сергєєвої. Дніпро : Журфонд, 2020. 767 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723101/1/%D0%A2.%D0%86.%20%281%29_16071836145_%20%281%29.pdf (дата звернення: 10.10.2024).